

Autorsko

pravo u

Republici

Hrvatskoj

Financirano
sredstvima EU

DRŽAVNI
ZAVOD ZA
INTELEKTUALNO
VLASNIŠTVO
REPUBLIKE
HRVATSKE

Što je autorsko pravo?

Autorsko pravo je pravo koje uživaju stvaratelji književnih, znanstvenih ili umjetničkih djela. Autoru pripada autorsko pravo na njegovu autorskom djelu činom samog ostvarenja djela. Autor je fizička osoba koja je stvorila originalnu intelektualnu tvorevinu, koja ima individualni karakter i koja je na neki način izražena.

Koja su djela autorska djela?

Autorska djela jesu osobito:

- jezična djela (pisana djela, govorna djela, računalni programi),
- glazbena djela,
- dramska i dramsko-glazbena djela,
- koreografska i pantomimska djela,
- djela likovne umjetnosti (s područja slikarstva, kiparstva i grafike),
- djela arhitekture,
- djela primijenjenih umjetnosti i industrijskog dizajna;
- fotografska djela i djela proizvedena postupkom sličnim fotografskom,

- audiovizualna djela uključujući kinematografska djela,
- kartografska djela,
- prikazi znanstvene ili tehničke prirode kao što su crteži, planovi, skice, tablice.

Koja prava autorsko pravo propisuje?

Autori i njihovi nasljednici uživaju moralna prava, isključiva imovinska prava i druga prava autora.

- moralna prava naročito uključuju: pravo autora da odredi kada će i na koji način njegovo djelo biti pristupačno javnosti, pravo autora da bude priznat i označen kao autor djela, pravo autora da se usprotivi izmjenama djela ili korištenju djela na način koji bi mogao štetiti časti ili ugledu autora;

- isključiva imovinska prava naročito uključuju: pravo reproduciranja što znači pravo izrade jednog ili više primjeraka djela bilo kojim sredstvom ili u bilo kojem obliku; pravo distribucije što znači stavljanje u promet izvornika ili primjeraka djela prodajom te njihova nuđenja javnosti; pravo priopćavanja djela javnosti javnim izvedbama (recitacije, scensko prikazivanje u živo) ili radiodifuznim emitiranjem pomoću radijskih ili televizijskih signala uključujući i emitiranje putem satelita ili kabela ili stavljanje djela na raspolaganje javnosti putem Interneta; pravo prevođenja djela na druge jezike ili njegovu prilagodbu (na prim-

jer roman u scenarij); isključivo pravo znači da autor prema svojoj volji može zabraniti ili odobriti korištenje svojeg autorskog djela;

- druga prava među ostalim uključuju i naknadu koju autor dobiva kad fizička osoba napravi kopiju djela za privatnu i osobnu upotrebu.

Kako se ta prava iskorištavaju?

Za mnoga djela zaštićena autorskim pravom potrebna je masovna distribucija, masovno priopćavanje i financijske investicije za njihovo iskorištavanje (na pr. publikacije, fonogrami i filmovi); stvaratelji stoga često prodaju ili daju odobrenje za iskorištavanje svojih imovinskih prava na djelu pojedincima ili tvrtkama, koje mogu ta djela najbolje prodati na tržištu. Plaćanje naknade često ovisi o konkretnom korištenju djela. U svakome slučaju, naknada, koju primi nositelj autorskog prava, mora biti razmjerna značajkama djela i njegovom korištenju, a naročito uspjehu djela.

U nekim slučajevima koji su strogo ograničeni zakonom, nositelj autorskog prava nema pravo na naknadu. Primjerice, ako primjerak djela izrade javni arhivi ili javne knjižnice ili obrazovne ili neke slične ustanove za vlastitu upotrebu. Isto se primjenjuje i u korist osoba s invaliditetom.

Vremensko ograničenje autorskog prava

Autorska imovinska prava na djelu koje je zaštićeno autorskim pravom vremenski je ograničeno. To ograničenje omogućuje autoru i njegovim nasljed-

nicima ostvarivanje financijske koristi tijekom razumnog razdoblja.

Rokovi su:

- Prava autora: 70 godina nakon smrti autora;
- Prava izvođača: 50 godina od datuma izvedbe;
- Prava proizvođača fonograma: 50 godina od datuma prvog fiksiranja fonograma;
- Prava proizvođača videograma: 50 godina od datuma stvaranja prve fiksacije videograma;
- Prava organizacija za radiodifuziju: 50 godina od datuma prvog emitiranja;
- Prava proizvođača baza podataka: 15 godina od datuma završetka izrade baze podataka.

Kako autor može ostvarivati svoja prava?

Autor ili nositelj autorskog prava može ostvarivati prava individualno i u sustavu kolektivnog ostvarivanja prava, sudskim putem, inspekcijskim pregledima prostore u cilju pronalaženja dokaza o izradi ili posjedovanju bespravno izrađenih – piratskih primjeraka zaštićenih djela. Nositelj prava može ishoditi sudski nalog za zabranu takvih aktivnosti i tražiti odštetu za gubitak novčane naknade. Povreda autorskog prava može biti kazneno djelo ili prekršaj, što

krivotvoritelja izlaže novčanoj kazni ili zatvoru.

Što su prava srodna autorskom pravu?

Područje srodnih prava ubrzano se razvilo u proteklih 50 godina. Srodna prava razvila su se uz autorsko pravo i najčešće su vezana uz omogućavanje priopćavanje autorskog djela javnosti. To su:

- Prava umjetnika izvođača (kao što su glumci, pjevači, plesači) na njihovim izvedbama;
- Prava proizvođača fonograma na njihovim fonogramima;
- Prava proizvođača videograma na njihovim videogramima;
- Prava organizacija za radiodifuziju na njihovim radijskim i televizijskim emitiranjima;
- Prava nakladnika na njihovim izdanjima;
- Prava proizvođača baza podataka na sadržaj baza podataka.

Zašto autorskopravna zaštita?

Autorsko pravo i njemu srodna prava ključni su za ljudsko stvaralaštvo, jer pružaju autorima poticaj u obliku priznanja i primjerenih novčanih naknada.

U takvome sustavu prava autori su sigurni da se njihova djela mogu distribuirati bez bojazni od neovlaštenog umnožavanja ili piratstva. Na taj način zaštita autorskog prava olakšava pristup i uživanje u kulturi, znanju i zabavi u Republici Hrvatskoj.

Prati li autorsko pravo tehnološki napredak?

Područje autorskog prava i srodnih prava iznimno se razvilo s tehnološkim napretkom unatrag nekoliko desetljeća, koje je donijelo nove načine priopćavanja djela takvim globalnim komunikacijama, kao što su satelit ili emitiranjima putem kabela ili interneta. Širenje djela internetom rezultat je novijeg razvoja te otvara nova pitanja u odnosu na autorsko pravo, a naročito o širenju piratstva ili ilegalnom pristupu djelima koja su zaštićena autorskim pravom. Najnoviji međunarodni ugovori i Direktiva Europske unije iz 2001. godine propisuju zaštitu tehničkim mjerama koje se trebaju ugraditi u digitalna djela za sprečavanje neovlaštenih izmjena ili neovlaštenog korištenja djela.

Način ostvarivanja autorskog prava i srodnih prava

U nekim slučajevima stvaratelj može ostvarivati svoja prava sam ili preko zastupnika. Dramski pisac može primjerice odobriti izvođenje svojeg scenskog djela prema ugovorenim uvjetima; pisac može s nakladnikom ugovoriti izdavanje i distribuciju knjige. Mnogi nositelji kreativnih djela nemaju sredstava za pojedinačno nadziranje ostvarivanja svojih prava. Uz to iz praktičnih razloga nemoguće je pojedinačno ostvarivati prava u pogledu određenih vrsta korištenja. Autor primjerice ne može stupiti u kontakt sa svakom radijskom ili televizijskom postajom u svrhu odobravanja i ubiranja naknada za korištenje njegovih djela. Isto tako organizacija za radiodifuziju ne može od svakog autora posebno zahtijevati odobrenje za korištenje pojedinačnog autorskog djela. Zbog nepraktičnosti pojedinačnog obavljanja ovih djelatnosti, za nositelje prava i za korisnike, u porastu je osnivanje udruga za kolektivno ostvarivanje prava, koje u ime stvaratelja izdaju odobrenja, brinu se za ubiranje i raspodjelu naknada i pružaju pomoć u promicanju i zaštiti autorskog prava i srodnih prava.

Koje udruge za kolektivno ostvarivanje prava postoje u Hrvatskoj?

Sljedeće udruge ostvaruju prava nositelja autorskog i srodnih prava:

- Hrvatsko društvo skladatelja, Služba ZAMP; HDS-ZAMP, Zagreb, Rendićeva 28 b-c, koje predstavlja autore i skladatelje na području glazbe;
- Hrvatska udruga za zaštitu izvođačkih prava, HUZIP, Zagreb, I. Broza 8a, koja predstavlja izvođače, glazbenike i pjevače;

- Udruga za zaštitu, prikupljanje i raspodjelu naknada fonogramskih prava, ZAPRAF, Zagreb, I. Broza 8a, koja zastupa proizvođače fonograma;
- Društvo hrvatskih filmskih redatelja, DHFR Zagreb, Britanski trg 2, koje predstavlja filmske redatelje, scenariste, snimatelje i producente.

Koja je njihova uloga?

U slučaju korištenja velikog broja autorskih djela i predmeta zaštite srodnih prava koja nisu unaprijed određena (javne izvedbe, emitiranja i reemitiranja putem radija ili drugog priopćavanja javnosti, nescenskih glazbenih djela ili zvučno snimanje odnosno fiksiranje izvedbe na fonogram), ne postoji mogućnost da korisnik djela stupi u kontakt s autorima, odnosno subjektima zaštite srodnih prava pojedinačno i da sklapa pojedinačne autorske ugovore ili primjerice ugovore o korištenju izvedbe za svako pojedino djelo. U takvom slučaju odgovarajući se ugovor može sklopiti tako da umjesto autora, odnosno nositelja srodnih prava, ugovor sklapa udruga za kolektivno ostvarivanje prava. Prema takvom ugovoru udruga izdaje autorizaciju (odobrenje) za korištenje svih djela koja zastupa (cijeli repertoar), ubire naknade i raspodjeljuje ih među nositeljima prava prema određenim pravilima raspodjele i nadzire korištenje djela.

Razvoj sustava kolektivnog ostvarivanja prava ubrzo je doveo do toga da su najprije udruge za kolektivno ostvarivanje prava u pojedinoj zemlji počele zastupati sve nositelje prava određene vrste, a zatim su se sa srodnim organizacijama u raznim zemljama počele povezivati ugovorima o uzajamnom zastupanju. Stupajući sve zajedno u svjetske asocijacije srodnih udruga (primjerice CISAC za društva za zaštitu glazbenih, književnih i likovnih prava), te su se udruge konačno udružile i u globalne, nadnacionalne asocijacije. Rezultat je uspostavljanje sustava u svim modernim zemljama, na zakonodavnoj i faktičkoj razini, čije su bitne karakteristike:

- U većini zemalja jedna udruga kolektivno ostvaruje prava za sve pripadnike jedne skupine nositelja prava;

- Takva udruga ostvaruje prava domaćih i inozemnih nositelja prava u svojoj zemlji;
- Takva udruga može putem ugovora o uzajamnom zastupanju u

svojoj zemlji ubirati naknade u pogledu korištenja stranog repertoara i od drugih udruga primati naknade u pogledu korištenja svog repertoara u inozemstvu.

Prema tome, predmet zaštite prema korisniku nisu pojedinačno nabrojana djela, nego vrlo opsežan repertoar većine zemalja.

Prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima, kolektivno ostvarivanje prava može obavljati udruga nositelja prava koja za obavljanje takve djelatnosti ima odobrenje Državnoga zavoda za intelektualno vlasništvo RH. Zavod može izdati odobrenje za obavljanje predmetne djelatnosti samo jednoj udruzi za pojedinu vrstu nositelja prava i to onoj koja ima najveći broj članova, temeljem dobivenih

punomoći, uz primjeren broj ugovora o uzajamnom zastupanju, sklopljenih sa stranim asocijacijama i udrugama. Udruga može ostvarivati jednu, dvije ili više vrsta prava koja se u načelu odnose na pojedinu vrstu nositelja autorskog prava, odnosno srodnih prava.

Za dodatne informacije obratite se na:

Državni zavod za intelektualno vlasništvo
Republike Hrvatske
Ulica grada Vukovara 78, 10000 Zagreb

Telefon: + 385 1 6106 111
Fax: + 385 1 6112017

Elektronička pošta: ipo.croatia@dziv.hr
Internet stranica: www.dziv.hr

INTELEKTUALNO VLASNIŠTVO*

INDUSTRIJSKO VLASNIŠTVO

- Patenti
- Žigovi
- Industrijski dizajn
- Oznake zemljopisnog podrijetla proizvoda i usluga
- Topografija poluvodičkih proizvoda

AUTORSKO PRAVO I SRODNA PRAVA

AUTORSKO PRAVO

koje se odnosi na intelektualne tvorevine kao što su osobito:

- Književna djela (pisana, govorna, računalni programi)
- Glazbena djela
- Dramska i dramsko-glazbena djela
- Koreografska i pantomimska djela
- Djela likovnih umjetnosti s područja slikarstva, kiparstva i arhitekture
- Djela primijenjenih umjetnosti
- Fotografska djela
- Kinematografska djela
- Prijevodi, prilagodbe, obrade i druge prerade djela
- Zbirke autorskih djela, podataka ili druge građe

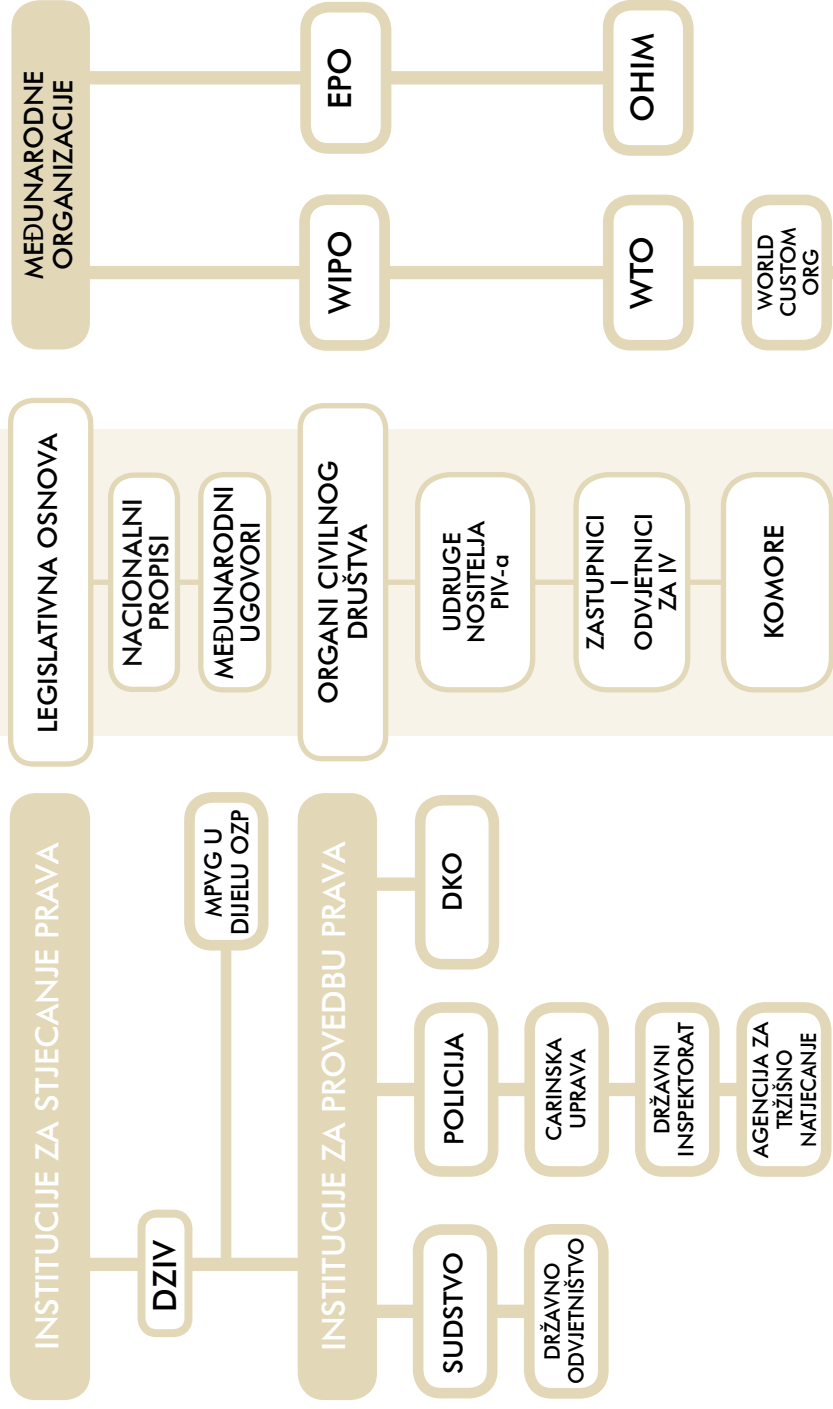
SRODNA PRAVA

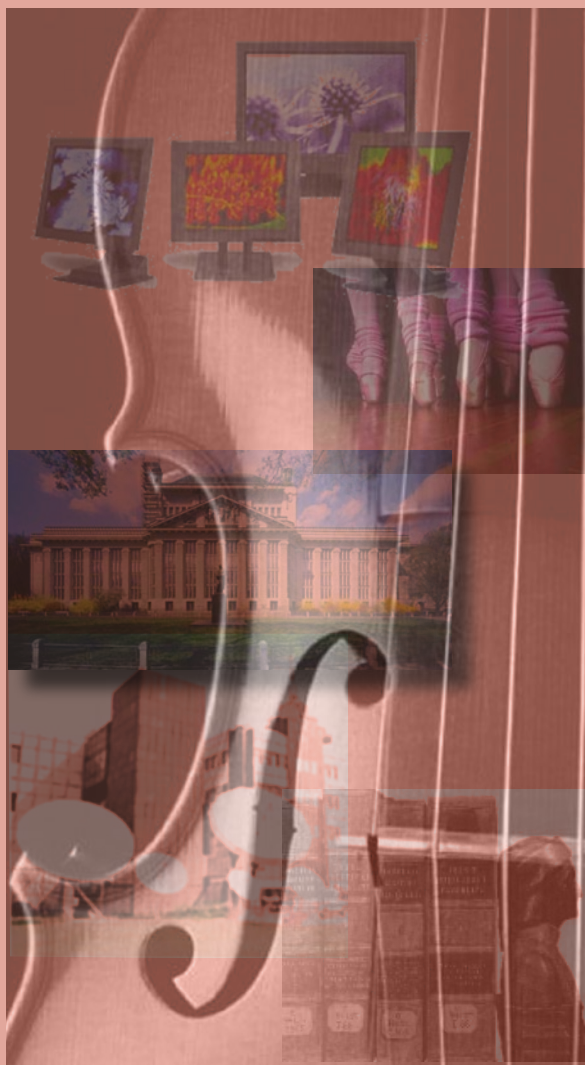
koja se odnose na:

- Izvedbe umjetnika izvođača
- Fonograme
- Emitiranja radija i televizije

* standardna podjela prema WIPO-u

KOMPONENTE NACIONALNOG SUSTAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA

ISBN 953 - 6513 -52 -8